

Rolnictwo ekologiczne

Czego może się spodziewać polski rolnik po integracji z UE

Rolnictwo ekologiczne to sposób gospodarowania, który wykorzystuje możliwości przyrody, zapewnia trwałą żyzność gleby i zdrowotność roślin i zwierząt. Jest to system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej z zastosowaniem naturalnych środków produkcji. Dzięki wykluczeniu pestycydów i nawozów wytworzonych przemysłowo („sztucznych”) rolnictwo ekologiczne nie powoduje zanieczyszczenia gleby i wód gruntowych, ogranicza wyfukiwanie składników pokarmowych z gleby, sprzyja rozwojowi życia w glebie, wytwarza żywność wysokiej jakości, cenioną przez konsumentów. Zadaniem rolnictwa ekologicznego jest produkcja żywności o wysokich parametrach jakościowych, w zrównoważonym środowisku przyrodniczym, w którym skażenie nie przekracza przyjętych norm, a technologie produkcyjne degradujące środowisko nie mogą mieć zastosowania.

Podstawy prawne dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w Unii Europejskiej

W krajach członkowskich Unii Europejskiej obowiązuje rozporządzenie Rady EWG 2092/91 z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie rolnictwa ekologicznego oraz oznakowania jego produktów. Rozporządzenie to obejmuje zasady produkcji roślinnej metodami ekologicznymi oraz sposób kontroli gospodarstw ekologicznych.

Drugą część obowiązującego prawodawstwa stanowi rozporządzenie 1804/99 regulujące zagadnienia produkcji zwierzęcej. Zawiera ono między innymi załączniki, w których wymieniono dopuszczone do stosowania nawozy, środki ochrony roślin, obsadę zwierząt/ha, minimalną powierzchnię na jedno zwierzę w budynkach inwentarskich, pasze i dodatki paszowe, składniki i substancje dopuszczone w przetwórstwie surowców ekologicznych.

W najbliższym czasie Komisja Europejska przewiduje opracowanie nowych wersji aneksów do rozporządzenia nr 2092/91 dostosowanych do aktualnych warunków:

- aneksu I – dotyczącego regulacji podstawowych dla upraw ekologicznych,
- aneksu II – określającego środki produkcji, które mogą być wykorzystywane w gospodarstwach ekologicznych,
- aneksu IV – o produktach wytwarzanych metodą ekologiczną; ten aneks musi zostać dostosowany do potrzeb przetwórstwa produktów pochodzenia zwierzęcego.

Rolnictwo ekologiczne

★ ★ *Rolnictwo ekologiczne w krajach UE*

Powierzchnia użytków rolnych wykorzystywanych przez gospodarstwa ekologiczne w państwach członkowskich UE zwiększyła się z niespełna 200 tys. ha w roku 1986 do 3.8 mln ha w 2000 r. Oznacza to, że w ciągu 15 lat wzrosła ona 20-krotnie. W sumie w UE w 2000 r. gospodarstwa ekologiczne obejmowały 2,8 % ogółu użytków rolnych Wspólnoty. Zainteresowanie rolnictwem ekologicznym w poszczególnych państwach UE jest jednak zróżnicowane. Tam, gdzie występują mniej sprzyjające warunki przyrodnicze do rozwoju produkcji rolniczej (Austria, Włochy, Szwecja, Finlandia, Dania) udział rolnictwa ekologicznego jest większy. Średnio gospodarstwa ekologiczne wykorzystują tu 5-9 % użytków rolnych. Natomiast w krajach posiadających korzystniejsze warunki przyrodniczo-glebowe do intensywnej produkcji rolnej (Francja, Holandia, Niemcy, W. Brytania) gospodarstwa ekologiczne mają dużo mniejszy udział w wykorzystaniu użytków rolnych.

Pierwszym czynnikiem zachęcającym rolników do produkcji ekologicznej są dotacje. W związku z problemami z nadprodukcją żywności oraz pod wpływem nacisków światowych (Runda Urugwajska GATT), kraje członkowskie Unii zmniejszyły bezpośrednie dotowanie wzrostu podstawowej produkcji rolnej. Dlatego pieniądze dla rolników i wsi kierowane są na działania rolników na rzecz środowiska – ochronę wód gruntowych, gleby, zwierząt oraz konsumentów. Na podstawie rozporządzenia o metodach produkcji rolnej przyjaznej dla środowiska i chroniącej naturalne przestrzenie życia (2078/92), w Unii Europejskiej powstał system krajowych programów i dotacji. Gospodarstwa ekologiczne w krajach UE mają więc możliwość korzystania ze znaczącego wsparcia finansowego naliczanego proporcjonalnie do powierzchni poszczególnych upraw. Wsparcie to jest szczególnie znaczące dla rolników gospodarujących w gorszych warunkach i uzyskujących niższą wydajność, gdzie konkurencyjność intensywnej produkcji tradycyjnej jest mniejsza.

W Unii Europejskiej gospodarstwa ekologiczne są objęte wsparciem finansowym w postaci dotacji. Wysokość dotacji jest zróżnicowana w poszczególnych państwach członkowskich, a często również w obrębie danego kraju (regiony). Dla przykładu rolnik prowadzący gospodarstwo ekologiczne w Danii otrzymuje przez pierwsze trzy lata dopłatę do każdego hektara ze środków Unijnych w wysokości 3500 koron (1850 zł), po trzech latach 1800 koron (ok. 920 zł), po pięciu 600 koron (ok. 307 zł).

Rozwój rolnictwa ekologicznego w UE to nie tylko wynik zachęt w postaci dotacji dla rolników, lecz także wzrastającego społecznego zapotrzebowania na produkty ekologiczne. Aktualnie obroty na rynku żywności ekologicznej w UE szacuje się na poziomie 6 miliardów dolarów amerykańskich, w USA – 4,2 miliardy USD, a w Japonii 1,2 miliarda USD. Udział żywności ekologicznej w obrotach branży spożywczej wynosi

Rolnictwo ekologiczne

w Europie 1,5% (w Danii 2,5%), przy corocznej tendencji wzrostowej od 5 do 40%, największej w Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Szwecji i Danii. W większości krajów produkty ekologiczne sprzedawane są w sklepach spożywczych. We Włoszech, Niemczech i Francji żywność ekologiczną można kupić przede wszystkim w sklepach specjalistycznych. Natomiast w Austrii, Wielkiej Brytanii, Holandii i Szwajcarii produkty ekologiczne kupuje się tam, gdzie konsumenci najczęściej udają się po zakupy, czyli w supermarketach.

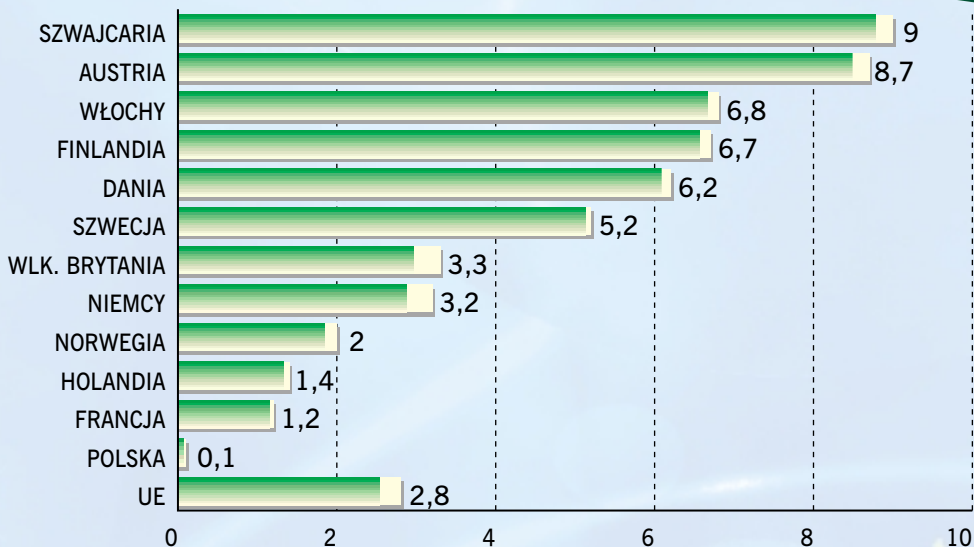
★ ★ *Rolnictwo ekologiczne w Polsce*

W Polsce przepisy prawne dotyczące produkcji ekologicznej są zawarte w Ustawie z dnia 16 marca 2001 roku o rolnictwie ekologicznym (Dziennik Ustaw Nr 38, poz. 452 z dnia 2 maja 2001 roku). Ustawa ta reguluje:

- warunki prowadzenia produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi;
- system kontroli i certyfikacji produkcji i przetwórstwa;
- obrót produktami rolnictwa ekologicznego oraz ich znakowanie.

W roku 1998 było w Polsce 410 ekologicznych gospodarstw objętych kontrolą. Na podstawie analiz Głównego Inspektoratu Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych wynika, iż w 2001 roku liczba gospodarstw zajmujących się rolnictwem ekologicznym wynosiła 1787, a powierzchnia pod uprawami w tych gospodarstwach 38732 ha. Ponad czterokrotny wzrost ilości gospodarstw ekologicznych w Polsce, w ciągu ostatnich 4 lat, oraz podobny wzrost powierzchni upraw ekologicznych związany jest z wprowadzeniem systemu dotacji oraz regulacji prawnych produkcji ekologicznej. W 1998 r. wprowadzone zostały dotacje do kosztów przeprowadzania kontroli gospodarstw ekologicznych, a w roku 1999 – dotacje do hektara upraw ekologicznych. Główne wsparcie z budżetu państwa otrzymują gospodarstwa będące w drugim roku kontrolowanego przestawiania na ekologiczne metody produkcji, a więc w najtrudniejszym okresie. Dla przykładu w 2001 r. wsparcie do upraw warzywniczych wynosiło 600 zł/ha, do upraw tradycyjnych 450 zł/ha, a sadowniczych 660 zł/ha. Dotacje w okresie produkcji certyfikowanej, tzn. kiedy rolnik może już swoje produkty sprzedawać jako ekologiczne są niższe. W 2001 r. wynosiły dla upraw warzywniczych 450 zł/ha, dla upraw tradycyjnych 360 zł/ha, natomiast w przypadku upraw sadowniczych 540 zł/ha. Należy jednak zaznaczyć, że wysokość wsparcia jest określana rozporządzeniem ministra właściwego dla danego rynku. I tak w roku 2002, wsparcie dla gospodarstw ekologicznych wynosiło ok. 50% w stosunku do roku ubiegłego. Pomimo dynamicznego rozwoju w ostatnim okresie, skala produkcji ekologicznej w Polsce, na tle innych państw europejskich jest niewielka, co przedstawia poniższy wykres:

Rolnictwo ekologiczne

Użytki rolne w gospodarstwach ekologicznych (w%) (źródło: materiały szkoleniowe 82/02 INUG w Puławach)

★ ★ *Perspektywy rozwoju produkcji ekologicznej w Polsce*

W perspektywie integracji Polski z UE, produkcja ekologiczna jest szansą wielu mniejszych, nie specjalistycznych gospodarstw. Można także spodziewać się, że w miarę wzrostu zamożności społeczeństwa będzie wzrastał krajowy popyt na produkty ekologiczne. Produkty te oznakowane mianem „produkt rolnictwa ekologicznego” i ich produkcja podlegają stałej kontroli. Podkreślić należy, że w wielu regionach naszego kraju, ze względu na trudne warunki, produkcja rolna jest bliska ekologicznej. Jest więc pilną potrzebą społeczną udzielenie wszechstronnej pomocy zarówno finansowej, organizacyjnej jak i edukacyjnej dla produkcji ekologicznej, a także poprawy organizacji zbytu produktów ekologicznych. W dużej mierze potrzeby te powinny być spełnione poprzez działalność powstającego w Radomiu Krajowego Centrum Rolnictwa Ekologicznego.

